

Verslag Themabijeenkomst Financiering Vestingvisie Wageningen

17 febr 2022. Bevrijdingskerk Wageningen. Verslag van Netwerk Erfgoed Wageningen

Themavond van het Netwerk Erfgoed Wageningen voor college, raadsleden en de achterban van het Netwerk. In totaal ca. 40 deelnemers.

Welkom door Dré van Marrewijk

Dré heet namens het Netwerk Erfgoed Wageningen iedereen welkom, eindelijk weer na Corona. Hij dankt de medewerkers van de kerk voor het gastheerschap en de gemeente Wageningen voor het mogelijk maken van deze avond.

Het Netwerk Erfgoed Wageningen is twee jaar geleden opgericht. Door Corona konden we geen bijeenkomsten houden. Wel hebben we een Vestingvisie opgesteld en aan de gemeente aangeboden. Zowel aan Jan Dijkstra, CDA, voorzitter van de raadsbegeleidingscommissie voor de Omgevingsvisie Bebouwd gebied en aan de nieuwe burgemeester. Ons banier is aan de monumentengevel gehangen bij de gedempte gracht. En de motor van Netwerk Erfgoed Wageningen, Bart van Aller heeft het erezilver van Wageningen gekregen.

We hebben vanavond Huibert Crijns te gast. Hij was ook onze gastheer in nov 2019 in Den Bosch. Maar dan kon niet iedereen bij zijn. Vanavond zouden we ook de vestingstad Groenlo willen ontvangen, maar zij waren verhinderd. We komen hopelijk later dit jaar met een tweede inspiratieavond.

Huibert Crijns, strategisch adviseur en fondsenwerver

Kengetallen

Den Bosch heeft 160.000 inwoners, 115.000 in de stad, 1000 bedrijven, 250.000 banen, 25.000 studenten HBO. Per week in hoogseizoen 320.000 bezoekers.

De Vesting 's-Hertogenbosch

- De stadsmuur bleek in 1995 nog altijd een verdedigende functie te hebben: tegen het hoge rivierwater. En het werkte. Maar de muur bleek verzwakt.
- Er waren twee problemen: er was geen geld en er was geen draagvlak.
- Aanpak die werkt:
  - Spiering uitgooien om een Kabeljauw binnen te halen
  - Lobbyen
  - Bouw relevante netwerken op. Verdien een prijs zoals de Europa Nostra Erfgoed Award. Levert aandacht op. Word lid van Efforts.

- Voer actie. Als Defensie niets doet aan onderhoud van hun fort, schakel dan de Bond Heemschut in, die het kan nomineren als meest bedreigd monument. Dat is gebeurd en nu heeft Defensie het opgepakt.
- Zie de vesting niet als probleem, maar als deel van de oplossing
- Een op drie aanvragen is in Den Bosch succesvol. Frappez toujours – pak alle kansen.
- Den Bosch was in die tijd bij inwoners en erbuiten niet bekend als vestingstad. Er werd geparkeerd op de vestingwallen. De wallen waren, doordat ze met grond en gras bedekt waren, niet meer zichtbaar. Plan Versterkt Den Bosch begon met een restauratieopgave.
- Belverdere en Rijksmonumentenzorg betalen niet voor herstel van een stadsmuur (restauratie), maar wel voor een ontwikkelingsplan.
- Ze hebben met hulp van veel kanten een visie op de vesting opgesteld. Het Ontwikkelingsplan “Versterkt Den Bosch”. 20 jaar looptijd. Rode draden:
  1. Verbind contrasten oud en nieuw, hoog en laag, nat en droog, dicht en open.
  2. Zoek draagvlak door samenwerking. Maak de vesting weer zichtbaar en herkenbaar. Laat jong en oud genieten van de jaarlijkse vestingloop.
  3. Geef de vesting een nieuwe functie als recreatiegebied tussen de oude stad en de eerste stadsuitbreidingen. Maak ook deze stadsuitleg aantrekkelijker.
- Technisch onderhoud en restauratie van de muren. Kosten € 20 miljoen.

Financiering en subsidiewerving Vestingwerken

- Zorg voor samenwerking en zoek multipliers. Zoals riolering koppelen aan vestingbouw, aanpak van hangplekken koppelen aan publieke functie van parkeergarage, met 24/7 bewaking voor de P-garage op een voormalige hangplek. Europa heeft er subsidie voor.
- Kosten waren € 55 miljoen in 20 jaar.
  - Gemeente 7 miljoen
  - Vestingwerken 13 miljoen
  - Rijk 25 miljoen, o.a. Rijksdienst Cultureel Erfgoed
  - Provincie 3 miljoen
  - Bedrijfsleven 3 miljoen
  - Europa 4 miljoen
- Dat haal je niet zo maar binnen. Dat vraagt creativiteit, koppelen van functies, kansen zien, proactief blijven.
- Kansen zien en niet laten lopen: houdt de hoofdlijnen in de gaten van rijks- en Europees beleid. Nu is dat klimaatadaptatie en energietransitie.
- Europese samenwerking zoeken, levert subsidie op. InterAct Europe en Horizon 2020 zijn subsidieprojecten. Huibert en Marieke Muilwijk (woont in Wageningen) kennen de weg naar potjes.
- Subsidie komt van overheden en is voor andere overheden en organisaties. Subsidie is er voor nieuw beleid, voor ontwikkelingen. Europa geeft geld voor kennisdeling tussen meerdere steden.
- Fondsen zoals Prins Bernard Cultuurfonds en Mondriaanfonds geven alleen geld aan stichtingen.
- Participatie in Europese projecten en instanties als EFFORT opent deuren die voor anderen gesloten blijven. Samenwerkem met andere gemeenten zet deur open naar Europese subsidies,
- Het gaat om de kunst van het kantelen. Wat speelt er in Wageningen, welke ontwikkelingen zijn gewenst, wat moeten worden opgelost, verknoop hierin de opgave voor de vestingvisie.
- Zie de vestingvisie niet als project maar als programma. Zorg dat er wel 40 projecten aan hangen, die wanneer er een kans komt centraal kunnen staan.

Succesfactoren.

- Maak de geschiedenis zichtbaar en beleefbaar. Accepteer zelfs een balkon als wandelpad tegen de vestingmuur aan. Een mooie, moderne trap kan ook. Sla een bres in de muur en maak de bouwgeschiedenis zichtbaar.
- Stedelijke ontwikkeling. Zorg voor meer spreiding van gebruik en bezoek binnenstad over meerdere plekken die de moeite waard zijn
- Verbind de 19^e en 20^e eeuwse stadsuitbreidingen met de binnenstad door gebruik te maken van de groene zone langs de voormalige vestingmuur. 6,5 km wandelgebied.
- Geef cultuurtoerisme een impuls
- Erfgoed werd in de visie de drager van de stedelijke vernieuwing.
- Erfgoed meekoppelen met andere ruimtelijke opgaven. Werk met werk maken. Zoals een bergbezinkbassin in de omwalling.
- Erken de belangenbehartiging van de actoren in de samenleving.
- Zorg voor aanhaken van bedrijfsleven.
- Geef ook veel aandacht aan veilige en fraaie openbare ruimte: Kies voor kwaliteit
- Bedrijven meekrijgen: vraag net afgezwaaide CEO's van bedrijven die nog energie hebben en over een netwerk beschikken. Zij kunnen een bedrijvenfonds Vestingwerken gaan opbouwen. € 150.000 als fundament met naamsbekendheid, en € 30.000 in 3 jaar als 'steunbeer'. Het bastiongenootschap werkt nog als een Businessclub.
- Werving binnen Europese fondsen (17 verschillende voor restauratie en erfgoed) was een succes. Hefboom 1 op 4, dat wil zeggen: 1 € van de gemeente, € 4 van buiten.
- Hiervoor is actieve lobby nodig en binnenhalen van prijzen zoals prestigieuze Europa Nostra Award. Ook kennisuitwisseling met Europese steden en instellingen.

De Waterpoort

- Huibert werkt nu met Marieke aan een nieuw project: de Waterpoort, boven de Dieze.
- Zorg voor visualisatie en laat de functie zien.
- Bied de omgeving een nieuwe functie aan: stapsteen als recreatieplek.
- Zorg voor klimaatadaptatie : bomen en open water geeft verkoeling
- Maak met de bomen een windstroom mogelijk die voor meer verkoeling zorgt

Lobby

- Let op rijksdoelen zoals in Balkenende IV: zuinig ruimtegebruik, tegengaan van verrommeling, verbeteren ruimtelijke kwaliteit. Maar nog zonder budget.
- Maak daar een motie van voor het landelijk VNG congres. Wij willen een Mooi Nederland: versnelling qua openbare ruimte.
- De motie werd aangenomen en het ministerie bedacht een subsidieregeling Versnelling Mooi Nederland. Den Bosch kreeg de eerste € miljoen.

Natuurwaarden op de muur (de spiering en de kabeljauw)

Oude muren hebben natuurwaarden: leuke en soms zeldzame muurplanten. Natuur- en milieuorganisaties staan daarvoor op de bres en maken bezwaar.

Geef ze de opdracht de planten te redden: dat levert draagvlak op en is met inzet van vrijwilligers goedkoper. De aannemer moet wel meewerken met deze groepen en hun wensen. Je kan het koppelen aan publiciteit en educatie. En strategische subsidie van WWF mee krijgen. De bedragen zijn laag, maar het mogen voeren van het Pandalogo van WWF zet weer andere deuren open.

Zoals ook het mogen voeren van het Europese subsidielogo. Of het logo van Unesco. Als je dat hebt, dan doet ook de provincie mee.

Kansen voor Wageningen

- Kijk welke uitdagingen we hebben: Energie uit water, stadsgracht moet meer water krijgen, stinkend water en ratten moeten worden bestreden, schoon water biedt kansen.
- Maak een investeringsfonds voor gevelherstel Wageningen

- Kwaliteit van de stad mag wat kosten
- Projectleider Omgevingsvisie Belinda Bonting vertelde dat ze uit sociaal komt en met erfgoed oorspronkelijk niets had. Dat was grijs. Tot ze in Barcelona de schoonheid van de middeleeuwse binnenstad ervaarde. Dat was een beleving, een oase van kwaliteit en voelbare historie. Ze is om. Kwaliteit van de omgeving doet wat met mensen en met wat ze doen.
- De vesting is een fraaie omlijsting. Het gaat om het schilderij, de inhoud.
- Werk op programmabasis met alle projecten in en om de binnenstad samen.
- Haak aan bij Green Delas en Erfgoed Deals met ministeries.
- Het gaat niet om geld, maar om versterking van het welbevinden van inwoners en bezoekers en om het genieten van cultuur in de stad. Zorg ook voor groen en rust. Als dat centraal staat, is het geld ervoor wel te vinden.

Vestingvisie op de Kaart

Dré van Marrewijk geeft een preview van de verbeelding van de Vestingvisie op kaart, met daarin alle door het Netwerk voorgestelde plannen en maatregelen uitgesplitst in groene, blauwe en rode initiatieven. Daarmee wordt aangegeven dat de Vestingvisie niet alleen een erfgoedopgave is, maar een integrale opgave waarin meekoppeling met alle binnenstedelijke opgaven aan de orde is. De kaart dient als bijdrage aan de opstelling van de Omgevingvisie bebouwd gebied.

Samenwerkingsovereenkomst Netwerk Erfgoed Wageningen

Aan het einde van de avond ondertekent Maud Arkesteijn van het Comité Gelderland van de Vereniging Heemschut de samenwerkingsovereenkomst.

De gepresenteerde kaart en foto's kunt u zien op de website <https://www.netwerkerfgoedwageningen.nl/nieuws>